

Gi oss et sunnhetsdepartement

Tor Levin Hofgaard
president i Norsk psykologforening

Helseministeren vil ha en ny definisjon av helse. På vegne av psykologene tar jeg imot utfordringen og utviklingsmulighetene det innebærer.

«En tilstand av fullstendig fysisk, mentalt og sosialt velvære, og ikke bare fravær av sykdom eller fysisk svekkelse.» Slik lyder helsedefinisjonen til Verdens helseorganisasjon. Nå vil helseminister Bent Høie bytte den ut. Det kom frem på årets nasjonale helsekonferanse. Jeg er helt enig med ham. Allerede i 2010 skrev jeg nettopp i denne spalten at WHO-definisjonen er ubrukelig og bør erstattes av en mestringsdefinisjon hentet fra psykologien. Det vil altså også Høie nå ha. Det er på tide.

Vi skal utredes, behandles og rehabiliteres fra nærmest ethvert avvik fra lykken

Dagens helsedefinisjon er overmoden for skraphaugen av flere grunner. Først og fremst må du være frisk – helt frisk – før du faller inn under definisjonen. Men vi lever stadig lenger, og medisinsk utvikling gjør at stadig flere overlever sykdom og skade. Mange må lære å leve videre *med* funksjonstap og svekkelser. Bent Høie slo derfor fast at vi må bort fra forestillingen om at det normale er fravær av sykdom.

Vi kan altså ikke fortsette å definere alt ubehag som avvik, som noen dermed får ansvar for å fjerne. I et helsevesen der vi alle er med på spleiselaget, og der utgiftene til helsehjelp stort sett dekkes av fellesskapet, er en slik definisjon et stort paradoks. Den har bidratt til at helsearbeidere langt på vei er blitt lykke- og velværeagenter for befolkningen, som sliter med kanskje overdrevne forventninger til helsetjenestene, godt hjulpet av selveste WHO. Det koster. Prioriteringer blir nær umulig. For er vi ikke lykkelige, og opplever vi ikke velvære – så er det jo noe galt med helsen vår. Vi skal utredes, behandles og rehabiliteres fra nærmest ethvert avvik fra lykken.

Helseministeren vil ha en definisjon av helsebegrepet vi kan leve med, og mål som er oppnåelige. Han lanserte den selv: «Helse er å mestre de fysiske eller psykiske belastningene som kropp og sjel utsettes for.» Tiltredes!

Hva er konsekvensene for samfunnet hvis vi legger denne definisjonen til grunn? For helsetjenestene? For Helsedepartementet? La meg ta det siste først. Helsedepartementet bør i så fall skifte navn til Sunnhetsdepartementet. Et departement som jobber for et sunnere samfunn. Et sektorovergripende superdepartement som passer på de andre departementenes arbeid, og sørger for at vi tenker helse i alt.

For oss i helsetjenesten ville oppgavene også blitt annerledes. Vårt arbeid hadde i mye større grad gått med til å hjelpe folk til å mestre livet sitt før de ble syke, og etter at de hadde vært det. For psykologien ville det betydd en storsatsing på helsepsykologi, skolepsykologi og på å gi råd, veilede, utrede og følge opp barnehager, skoler og fritidsarenaer. Helsefremming, forebygging og rehabilitering hadde stått i fokus. Vi ville ha måttet bli langt mer opptatt av det enn av reparasjon.

For samfunnet ville en redefinisjon av helsebegrepet, slik helseminister Bent Høie foreslår, kanskje blitt en utfordring. Lykkepresset og jakten etter det perfekte liv forsvinner nok ikke selv om vi tenker nytt rundt helse. Og fortsatt hadde nok mange søkt til helsetjenesten for å få definert slitet i livet som en sykdom som helsevesenet bør ta ansvar for. Andre vil trolig innvende at det å lære befolkningen opp til å mestre livet, uansett hvor tøft det er, ville gi individet eneansvar for sin helse.

Dermed risikerer vi at det blir vanskelig å skape forståelse for nødvendige endringer i de systemiske og samfunnsmessige variablene som vel så ofte kan forklare dårlig helse.

Samtidig mener jeg det ikke er gitt at den nye helsedefinisjonen gir individet alt ansvar for å mestre livet. Den inviterer vel så mye til å se på tiltak i samfunnet som kan bidra til at vi mennesker opplever mestring. Og i dette ligger nok noe av utfordringen for helsepersonell og for embetsverket med den nye definisjonen. Vi er så vant til å bruke vår kompetanse på individet at de færreste av oss noen gang har tenkt tanken at det vi kan, også er relevant på system- og samfunnsnivå.

Jeg ønsker helseministerens definisjon av helse velkommen. Og på vegne av psykologene tar jeg imot utfordringen, oppfordringen og de spennende utviklingsmulighetene som ligger i den for oss alle.